

Stenbroens Juristers Grundlovsdag om retten til grundlæggende forsørgelse

Grundlovens § 75, stk. 2

Fortid, nutid og fremtid

Stine Jørgensen, professor i socialret og ligestilling og
diskrimineringsret

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Grundlovens § 75, stk. 2 - et tilbageblik

- Danmarks Riges Grundlov: 1849 (1866), 1915, 1953
- 1849: 100 §§, 1953: 89 §§ (367 linjer)
- Mere 2/3 af bestemmelserne stammer fra 1849

Grundlovens § 75, stk. 2, (§89)

"Den, der ikke selv kan ernære sig eller sine, og hvis forsørgelse ikke påhviler nogen anden, er berettiget til hjælp af det offentlige, dog mod at underkaste sig de forpligtelser, loven heron påbyder"

- Fra almisse til individual ret
- Ordenshensyn og menneskerettighedshensyn, overlevelse
- Fattighjælpens retsvirkninger
- Fattigdom var selvforskyldt
- Fattighjælp var udgangspunkt for offentlig forsørgelse frem til socialreformen i 1933

Grundloven i en nutidig sammenhæng

Grundloven indgår i en større retlig/forfatningsmæssig sammenhæng

- EU's sociale dimension. Mål: at udrydde fattigdom og social eksklusion
 - Rådshenstilling om minimumsindkomst 2023: Mindestindkomstpolitikker til bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse
 - EU Charter om grundlæggende rettigheder artikel 1, artikel 34 (3), "For at bekæmpe social udstødelse og fattigdom anerkender og respekterer Unionen retten til social bistand og boligstøtte, der skal sikre en værdig tilværelse for alle, der ikke har tilstrækkelige midler, efter de bestemmelser, der er fastsat ved fællesskabslovgivning og medlemsstaternes lovgivning og praksis.
- Økonomisk vækst og værdighed
- Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, artikel 8,3, TP, artikel 1
- Værdighed

Eksempler på nutidens forsørgelsesproblemer

Individual ret til forsørgelse

Højesterets afgørelse i sag sag 91/2020 – tiggerdommen

Selvforsørgelsespligten og jobfærd

Niveauet for grundlæggende forsørgelse (hjælp af det offentlige)

Udmåling i sammenhæng med sanktionsregimer og gældsinddrivelse

Lacatus, "den menneskelige værdighed, der er grundlaget for konventionens ånd, er alvorligt truet for en person, der ikke råder over tilstrækkelige midler til sit underhold", C-209/20, "CG vs the Department for Communities) " *konkret og aktuel risiko for tilsidesættelse af deres grundlæggende rettigheder, således som de er fastsat i chartrets artikel 1, 7 og 24*", " *myndigheder tage hensyn til samtlige bistandsforanstaltninger, der er fastsat i national ret, og som den berørte unionsborger og dennes børn faktisk og aktuelt kan nyde godt af*"

Ret til grundlæggende forsørgelse

Udnyttelse/benyttelse af retten til grundlæggende forsørgelse

Manglende kapacitet: Camara v. Belgium (application no. 49255/22)

Midlertidig afgørelse der pålægger den belgiske stat "to provide the applicant with accommodation and material assistance to meet his basic needs", "The Court grants such requests only on an exceptional basis, when the applicants would otherwise face a real risk of Irreversible harm"

Manglende bankkonto, (ikke tildelingskriterium), pligt/ret

Ret til grundlæggende forsørgelse, nutidige forsørgelsesproblemer

Direktiv 2014/92 og Lov om betalingskonti

Artikel 16: "Medlemsstaterne sikrer, at alle kreditinstitutter eller et tilstrækkeligt antal kreditinstitutter tilbyder forbrugerne betalingskonto med basale funktioner

Artikel 16 (10) Medlemsstaterne anses for at overholde kravene i kapitel IV, såfremt en eksisterende bindende ramme sikrer fuld anvendelse heraf på en tilstrækkelig klar og præcis måde, således at de berørte personer kan få fuldt kendskab til deres rettigheder og påberåbe sig disse rettigheder ved de nationale domstole.

Retten til grundlæggende forsørgelse i fremtiden

Hvad skal den grundlæggende forsørgelse i et velfærdssamfund

- afbøde eller lindre fattigdom/udsathed
- forsørgelse, bekæmpe fattigdom/udsathed

Arven fra fattighjælpen hænger ved! Straf, skyld og opdragelse

- udsathed/fattigdom som individuelt problem/adfærdsproblem
- Udannede, arbejdsløse, misbrugere, hjemløse, børn med forældre med dårlig forældreevne

Udsathed og diskrimination

Udsathed og fattigdom som relationer

Forbud mod diskrimination – udsathed også på grund af strukturer, fordomme mv

Sag C-356/21, TP

- Præmis 119 Ved at udelukke muligheden for at forskelsbehandle af grunde, der ikke er tilladte, og ved i direktivets artikel 17 at kræve, at medlemsstater fastsætter effektive og afskrækkende sanktioner ved gennemførelsen af det, er direktiv 2000/78 egnet til at bidrage til at bekæmpe forskelsbehandling, idet det vil kunne forventes, at det vil føre til en gradvis nedgang i denne adfærd og i sidste ende til, at denne adfærd forsvinde

Ret til grundlæggende forsørgelse og forbud diskrimination

Artikel 15: Medlemsstaterne sikrer, at kreditinstitutter ikke forskelsbehandler forbrugere, der har lovligt ophold i Unionen, på grund af deres nationalitet eller bopæl eller af nogen anden grund omhandlet i artikel 21 i chartret, når sådanne forbrugere ansøger om eller anvender en betalingskonto i Unionen. Betingelserne for at have en betalingskonto med basale funktioner må på ingen måde medføre forskelsbehandling".

Rådets henstilling om minimumindkomst: "tage skridt til at bekæmpe stigmatisering og ubevidst forudindtagethed i forbindelse med fattigdom og social udstødelse"

Diskrimination og chikane

- *Der foreligger chikane, når der udvises enhver form for uønsket verbal, ikkeverbal eller fysisk adfærd i relation til xx med det formål eller den virkning at krænke denne persons værdighed og skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima*
- Ligebehandlingsnævnet: J.nr. 21-30974 - borger modtog ressourceforløbsydelse, habiliteringsforløb som led i afklaring af arbejdsevne

Diskrimination og chikne

"Kommunens ansattes uønskede, ydmygende og nedværdigende optræden over for klager på baggrund af hans handicap krænkede hans værdighed og skabte et særdeles ubehageligt og nedværdigende klima for klager. Klager blev tilmed udsat for denne optræden i forbindelse med et opfølgningsmøde som led i et ressourceforløb, som klager var forpligtet til at deltage i, ligesom klager var forpligtet til at bidrage til kommunens sagsoplysning som en forudsætning for at opretholde sit forsørgelsesgrundlag".

LBN: Chikane + godtgørelse 10.000 kr.

Udsathed, stigma og diskrimination

Forarbejder til om betalingskonti" *Den foreslåede implementering vil endvidere **dele byrden** mellem alle pengeinstitutter og sikre, at der altid er et pengeinstitut tættest muligt på forbrugeren, der skal tilbyde en basal betalingskonto*

Incitament som udmålingsprincip. Det skal kunne betale sig at arbejde.

Udsathed og ulighed?

Altså!

Retten til grundlæggende forsørgelse er rodfæstet i Grundloven
retten til grundlæggende forsørgelse skal forstås i forhold til det
samfund vi lever i

Vi har en forpligtelse til at holde den i live

GLÆDELIG GRUNDLOVSDAG